

Z KOREŠPONDENCIE IVANA KADLEČÍKA

DOC. PHDR. AUGUSTÍN MAŤOVČÍK, DR.SC.

 augustin.matovcik@gmail.com

It is now seven years since we parted with our close friend, the writer, literary critic and scholar, Ivan Kadlečík. He moved to the town of Martin in 1968 to become the editor-in-chief of the bi-weekly magazine *Matičné čítanie* [Reading with Matica] until 1970, when he took up a position in the Biographical Institute of Matica slovenská. Due to the political views which he expressed mainly in his journalism, he was dismissed from his employment and excluded from the Slovak Writers' Association in 1971. He was unable to publish again until the "normalisation" period ended in 1989. In 1990 he joined the Institute of Slovak Literature of the Slovak Academy of Sciences in Bratislava. In May 2004 he became a corresponding member of the literary section of the Bavarian Academy of Fine Arts.

Keywords: Ivan Kadlečík; literary critics; Matica slovenská; normalisation

V apríli 2023 pripadne 85. výročie narodenia spisovateľa, literárneho kritika a vedca Ivana Kadlečika (8. 4. 1938 Modra – 15. 7. 2014 Pukanec). Pri usporiadaní svojich písomností som si osobitne odložil dokumentáciu s I. Kadlečikom, z ktorej sa mi zachovalo niekoľko listov z jeho pukanského obdobia, dokreslujúcich jeho peripetie v ostatnom decéniu tamojšieho „exilu“ po odchode z Martina v lete 1977.

S Ivanom Kadlečikom a jeho rodinou sme nažívali v priateľskom porozumení od ich príchodu do Martina v búrlivom roku 1968 a potom v období totalitnej normalizácie, ktorá zvlášť kruto zasiahla do osudov tvorivých pracovníkov Matice slovenskej, kde Ivan pracoval ako šéfredaktor časopisu *Matičné čítanie* (spolu s Pavlom Hružom, Tomášom Winklerom a i.). Túto spoluprácu a priateľské kontakty sme neprerušili ani po odchode Ivana Kadlečika a jeho rodiny do Pukanca v roku 1977, ako som to naznačil v jubilejnom príspevku k Ivanovej sedemdesiatke: „*Priateľské a rodinné styky sme neprerušili ani po odchode Kadlečikovcov z Martina do Pukanca, a to aj napriek sústavnému sledovaniu štátnou bezpečnosťou, ktorá o našich návštevách promptne informovala vedenie Matice slovenskej v Martine. Tak sme preklekli dlhé desaťročia a po prelomovom roku 1989 v slobodnejších pomeroch, pri čítaní starších i početných nových Ivanových kníh či pri osobných návštevách sa nám voľnejšie dýchalo. Z týchto sporadických rodinných stretnutí nemožno zabudnúť na dlhé besedy v priateľskej spoločnosti pri pohári vína na ich chatke pri Kolpašskom jazere (medzi nimi s Pavlom Hružom, Rudom Chmelom a i.), na stretnutia pri rodinných udalostiach v záhrade pukanského rodinného sídla a pod. Človek sa neraz až čudoval, že napriek skromnosti a finančnej tiesni, s ktorou musela rodina zápasiť, pod neustálym dohľadom totalitných fízlov, vedeli sme si nájsť čas na bezprostredné stretnutia.*“ (Knižnica, 2008, č. 3, s. 61).

O týchto našich kontaktoch svedčia zachované Ivanove listy z rokov 1984 – 2006. Popri stretnutiach

pri výročných zakáľáčkach v Pukanci či jubilejných príležitostiach, sporadicky písané listy sú dokladmi o literárnej práci a tvorivých plánoch Ivana Kadlečika. Taká bola jeho snaha o vydanie knižky *Tváre a oslovenia* v roku 1990, ale i hľadanie literatúry a prameňov o kartovej hre tarok k rovnomennej próze *Taroky* (1996) či o záznamoch a doplnkoch k jeho *Personálnej bibliografii*, spracovanej Martou Mikitovou (1998). Tieto listy svedčia o tvorivých záujmoch a sústavnej literárnej práci, ktorej sa venoval napriek zhoršujúcemu sa zdravotnému stavu, najmä slabnúcemu zraku. Z listov sa neraz ozýva ako neúprosný kritik literatúry, kultúry a spoločnosti, a to aj v slobodnejších spoločensko-politických pomeroch po revolúcii 1989. Napríklad v gratulačnom liste adresátovi z 18. 1. 1997 píše, že by ešte rád vykonal pár kladných vecí, len „*aby sme sa prípadne dožili nejakého normálneho režimu a spoločenského zriadenia, kde by človek ako-tak pokojne a dôstojne mohol žiť, kde nevládne cynická mafia a gangstri*“. Na margo súdobých literárno-kultúrnych pomerov a demokracie, v ktorých sa cítil ako „*persona non grata*“, doslova píše, že „*mojich zo desať kníh je trikrát viac ako celá ich demokracia i dnešný cynizmus a bývalá i dnešná totalita...*“ (list 9. 8. 1998). Napriek všetkému sa usiloval tvoriť a chcel napísať nejakú knihu, „*ale nikto nejavi väčší záujem*“ (list 27. 8. 1998). Kadlečik však i naďalej zhromažďuje materiály k svojmu biografickému kalendáriu, niektoré rukopisy odovzdal do Literárneho archívu Památníku národného písemníctví v Prahe, „*aby sa veci nedostali do rúk ŠtB*“. Teší ho záujem zahraničia o jeho tvorbu. Po návrate z cesty v Berlíne a Lipsku, kde pri bronzovej krypte skladateľa J. S. Bacha „*načerpal trochu vesmírnej energie, aby sa mi nezatemnila myseľ v šialenom dome, ktorým je moja súčasná vlasť*“ (list 10. 10. 1998), venoval skladateľovi reflexie o hudbe v knižke *Malé prelúdium* (2002). V ostatnom gratulačnom liste Gustovi a Magde z februára 2006 napísal *Haiku štavnatosti* o sile vody.

LIST 1

I. Kadlečik – A. Maťovčíkovi, 12. 11. 1984

Buď pozdravený!

Nadišiel čas spravodlivosti: tú sviňu treba zabiť. Stane sa tak dňa 30. 11. 1984 v ranných hodinách v osade Kamenec. Je to piatok. Včera som si dohodovil mäsiara a hneď píšem, lebo Vás čakáme, ako vstupné si treba priniesť prázdny demižónik, bude naplnený, keď dozreje čas. Dnes idem tam skontrolovať stav a hladinu vína a napáliť trocha dreva (urobiť z dreva najprv kozu ceckatú), aby nám potom na sv. Ondreja neprimrzli zadky. Dúfam, že budete môcť prísť, zveme Vás srdečne a nezištne, zároveň aj srdečne a zištne,

ako pracovné sily, lebo roboty, aj keď nie až tak nepríjemnej, bude dosť. A treba rátať aj s nocľahom na sobotu z piatka. Čakáme Vás teda čím skôr, ráno v piatok tam hore, pri fare, kde mám pivnicu, ja budem už od svitu na Kamenci škrabať tú sviňu za ušami, žena bude hore čakať, čistiť cesnak a variť nám víno na zahriatie, keď prídeme s tou mŕtvou, čo ju napcháme do jej vlastných čriev, potom do svojich. Tak nám pánboh pomáhaj! Kapustu v sude mám, aj trocha vína, ryžu, ba aj špajchle, drevo, koryto, takže jedem na to, Renáto, nech si trocha pomastím staré bajúzy slaninou. Ak by náhodou z nejakých dôvodov nastala zmena, dám vedieť, aj Vy sa ozvite, aby sme vedeli naprogramovať akciu Z.

Srdečne
V Pukanci 12. 11. 1984
Ivan

LIST 2

I. Kadlečík – A. Maťovčíkovi, 10. 11. 1987

Drahý starec,

v sobotu 5. 12. ideme zabiť ďalšie prasa, ja ešte žijem. Boli by sme hrozne radi, keby ste mohli prísť. Mäsiar, ten istý, čo predvlani i vlani, Demeter, Ťa stále spomína, ako sa mu dobre s Tebou robilo, aj teraz som ho uhovoril, aby prišiel, že prídeš, tak ho nesklam, ani nás. Ja pôjdem s Martinom na svitaní do Kamenca, žena bude ráno v stánku PNS na námestí, zabíjačka bude hore v domčeku. Chcem zavolať aj Paľa Hružá. Ostatné sa pozhovárane.

Srdečne všetkých zdravím
V Pukanci 10. 11. 87
Ivan

LIST 3

I. Kadlečík – A. Maťovčíkovi, 29. 3. 1988

Starec,

8. mája t. r. bez fraku, daru, smokingu a ceremónií, celkom neoficiálne budem variť nejaký guláš, len účasť je povinná, hore v kantorskom dome, na gángu v záhrade, od 12.00 hod. SEČ, možno 2 – 3 živí cigáni a inak len svoji ľudia, ak sa na to nevykašlú. Neurob tak ako ja vlani a príď aj s manželkou. Ako starému archivárovi Ti prikladám vlastnú (skoro) podobizeň či podobienku a srdečne zdravím

V Pukanci 29. 3. 1988
Ivan

LIST 4

A. Maťovčík – I. Kadlečíkovi (zač. apríla 1988)

Vážený starec-päťdesiatnik!

Najprv mi dovoľ v mene celej rodiny zavinšovať Ti k prelomovému polstoročnému jubileu, ktoré pripadá na tieto dni. Prajeme Ti najmä zdravie a vitalitu, lebo len tak môžeš vytrvať a pretrvať spolu s rodinou všetky nástrahy a výstrahy doby.

Ďakujeme za pozvanie na „neoficiálne“ stretnutie. Dúfame, že sa naša situácia bude vyvíjať priaznivo a že Vás prídeme pozrieť. Magda je totiž na menšej operácii v Lučenci, odkiaľ sa vráti v druhej polovici apríla. V každom prípade sa dopredu ozvem.

Ešte raz Ťa pozdravujem a prajem všetko dobré. G.

LIST 5

I. Kadlečík – A. Maťovčíkovi, 1. 2. 1990

Milý batko,

ďakujem za lístok (čo už k nemu povedať?) a najmä za Biografický slovník. A ešte potrebujem radu. Posielam práve Tomášovi W. svoju dávnejšiu knižku Tváre a oslovenia (1975), jediný exemplár, čo mám – s tým, či by Osveta nemala záujem to vydať. Možno by sa to tam hodilo (iný rukopis posielam Buzássymu), pozri sa, prosím na to, čo by sa dalo robiť. Ja som dosť znemožnený, lekári ma nechcú nikde pustiť (len keď ujdem), takže ťažko sa mi čosi vybavuje, nuž otravujem kamarátov. Nepamätám sa, ale knižku Tváre... som Ti možno kedysi venoval (ako Mináčovi). V tejto bláznivej situácii by som potreboval literárneho agenta (agentku?), lenže z čoho ho platiť, keď mám tisíc korún nemocenskú, taká je už demokracia.

Srdečne všetkým zdravím

V Pukanci 1. 2. 1990 Ivan

LIST 6

I. Kadlečík – A. Maťovčíkovi, 13. 1. 1996

Milý stavec a mladá Magdaléna.

Trvalo mi to v mojej pomalosti a lenivosti niekoľko týždňov, kým som si zrátal, že koľko mám Biografických slovníkov: mám päť zväzkov 1, 2, 3, 4, 5. Ak je už šiesty, prosil by som a tak ďalej, aby som mohol vedecky a bádateľsky pracovať, aj keď skoro prd vidím. A ešte jedna vec. Pracujem na novom rukopise knižky, jej kompozičná osnova sa zakladá na kartovej hre taroky, tarok, tarock – karty som si kúpil nedávno v Salzburgu. Hru dnes tuším nikto neháva, ani pravidlá nepozná u nás, ale v 19. stor. to bola v Uhorsku veľmi rozšírená hra u vyšších vrstiev – učiteľov, farárov, notárov, lekárov, zemanov, mešťanov... K jedným pravidlám hry som sa dostal, sú spreď nejakých desaťročí, ale do knihy by som potreboval niečo staršie z minulého storočia alebo začiatku tohoto, z Uhorska, môže to byť v maďarčine, nemčine, češtine, slovenčine... Teda: či by sa niekde v Matici alebo v Múzeu nenašiel nejaký starší text návodu a pravidiel tejto hry, ba vlastne privítal by som akúkoľvek zmienku o tarokoch, obrazový, hocijaký dokumentačný historický materiál týkajúci sa tarokov, ktoré veľmi dobre a rád hral napr. Karol Kuzmány. Nechcem Ťa tým zťažovať, len keby si sa poinformoval a náhodou na niečo také naďabil. Ak nie, nuž nie, voľačo si už vymyslím. Niečo som už z tejto vážnej veci našich národných dejín (uhorských, českých, stredoeurópskych) aj publikoval, ale to len tak koketne a povrchovo, no problém sa mi začína rozširovať, keď doň vnikám, je to veľmi zaujímavé a originálne, doriti, že som na to neprišiel skôr, keď som ešte mohol očami študovať dokumenty, teraz už len čo nevidím, tak si vymyslím, a niekedy je to ešte väčšia pravda, literatúra je už taká, čo sa dá robiť. Nuž sa ozvi. A ja už len žičím zdravie a pokoj v tomto novom roce, v roku taroku.

Srdečne Ivan Kadlečík

V Pukanci 13. 1. 1996

LIST 7

I. Kadlečík – A. Maťovčíkovi, 22. 1. 1996

Starejší

– vďaka, aj to je informácia, že tam o tarokoch nič nemáte, Karol Kuzmány by sa chechtal, lebo on taroky hrával, len tak hrmelo a blýskalo sa – zároveň je dobre, že sa o veci nič nevie, lebo potom si viac môžem vymýšľať a nikto ma neprichytí a môže len čumieť nad mojimi originálnymi nápadi. Ale aj našej exaktnosti sa čosi dostane, lebo v tej bibliografii z Plzne sú zo dva tituly, v ktorých ňuchám skoro presne, čo chcem, len škoda, že sa to asi nebude týkať Slovenska, ničeho. A tak tam do Čiech píšem kamarátom, aby mi zís-

kali z toho nejake fotokópie, ja už niečo vymyslím a knihu nejako dopíšem, dcéra mi niečo prečíta, niečo nadiktujem, niečo sám raťafákom na papier načmáram – zišla by sa mi nejaká mladá sekretárka, ale kde ju vziať? Keď všetko je to akési lenivé a nespoľahlivé a zisťné, budem si ja musieť len sám nejako poradiť ako chudobný starý kripel. A tak ani nemám náladu a chuť sa niekam terigať, sedím a ležím si doma v teple, ba aj zo dva tri riadky denne napíšem, hoci by som sa mal ponáhľať, keď neviem, koľko zraku mi ešte ostáva – lenže toto je robota, ktorá chce svoje vlastné tempo, nevyspytateľný rytmus, čas na odležanie a zrenie ako olomúcky syreček. A tak sa veru ani v dohľadnom čase nikam nechystám, možno na jar zabehnem do nejakého zahraničia, kde sú ľudia o čosi slušnejší, kde je pokojnejšie a kde veci fungujú, aj keď cestovanie neznášam, ale tam si aj človeka o čosi viac vážia a uctia, na Slovensku je spisovateľ ešte aj dnes ako kedysi považovaný viac-menej za kačkino hovno zaživa i potom...

A tak Vám prajem dobro, srdečne
Ivan Kadlečík
V Pukanci 22. 1. 1996

LIST 8

I. Kadlečík – A. Maťovčíkovi, 18. 8. 1997

Starec – roky a roky sa stále kdesi strácajú, ani Interpol a SIS ich už nenájdu, vraj len spomienky ostávajú, ale ani to nie je celkom pravda. Aj všelijaké kratochvíle poodlietali, akoby to boli lastovičky, a zdá sa, že iba práca ostáva, ale ani len to nie je celkom isté. Takže čo povedať? Žičím Ti teda aspoň zdravie, aby sa dalo ešte pár kladných vecí vykonať, a aby sme sa prípadne dožili nejakého normálneho režimu a spoločenského zriadenia, kde by človek ako-tak pokojne a dôstojne mohol žiť, kde nevládne cynická mafia a gangstri. A tak všetko dobré – aj celej Tvojej rodine.

Srdečne v Pukanci 18. 8. 1997
Ivan Kadlečík

LIST 9

I. Kadlečík – A. Maťovčíkovi, 9. 8. 1998

Starejší – tak mi napadlo na môj um, že o mojej personálnej bibliografii by si okrem Hronky mohol napísať aj do Literárneho týždenníka, pretože – ako vidím – každý sa na dosť dobrú vec vykašle, tá Mikitová sa nepostará ani len o dva okresné časopisy – ale určite (veď som Ti vravel o cenzúre Petříkovho úvodu) sa boja pred vrchnosťou vyťahovať moje meno, radšej len tak potichu, šak som zasa, chvalabohu, pre režim persona non grata, a čo je ešte krajšie ani opoziční „demokrati“ ma nemilujú, lebo ich málo poslúcham a robím si pomerne poctivo svoju robotu – napr. vraj Šimečka ml. už trúsil nejaké pindy, že som sa dal do Kubišovej eštebévizie a ja sa smejem, že keby oni, demokrati, mali v rukách STV, ani by ma tam nespomenuli – nuž tak sa majú veci, lež netreba sa báť – aj preto napr., že mojich zo desať kníh je 3-krát viac ako celá ich demokracia i dnešný nacizmus a bývalá i dnešná totalita... Hronku na Devíne tu nechytím, nuž by ma aspoň zaujímalo, čo a kedy sa v nej bude hovoriť o Bibliografii, najmä kvôli doplneniu mojich záznamov.

Na a tak s potechou, že sme sa nedávno mohli vidieť a počuť, zdravím aj milú Magdalénu.

Srdečne v Pukanci 9. 8. 1998
Ivan Kadlečík

LIST 10

I. Kadlečík – A. Maňovčíkovi, 27. 8. 1998

Baťko – Tvoj text o mojej bibliografii som si dovolil poslať aj do okresných novín Nové Pohronie, nech sa píše a publikuje, lebo inak národ stratí pamäť, asi ju už aj stratil. Na Literárny týždenník sa môžeme pekne vykašľať. Nech sa pubertáci hrajú na volebnú frašku, ja by som mal písať nejakú knihu, ale nikto nejavi väčší záujem, niet skoro ani kde publikovať a literatúra je dnes v poradí asi na 32. mieste – a tak si radšej ležím vo vani a kašlem na svoju drahú vlasť, na chorý národ v chorom štáte. Ale možno nemám veľa času, nuž som sa – kým ešte čosi vidím – pustil do svojich starších záznamov, pokiaľ sa nestratili: čosi som dal v r. sedemdesiatych aj do pražského Památnika písemnictví (cez Evu Kostolnú), aby sa veci nedostali do rúk ŠtB. Pamäť je našou matkou, preto som začal zhromažďovať faktické podklady, nech žena z toho urobí podstatne a podrobnejšie doplnený biografický kalendár, spracované mám roky 50., 80. a 90., je toho zatiaľ cca 20 – 30 normostrán, možno to onedlho dokončím, lebo – ako vravím – času je málo a schyľuje sa k polnoci. Nevieť, či vydávaš nejaký ešte Biografický zborník – tam by sa to mohlo uverejniť, alebo by som to mohol predať pre Váš archív, alebo – ak nie sú peníze – darovať, lebo dôležité napokon je, aby vec bola hotová, aby vôbec bola, lebo z mojich poznámok sa inak nikto nevysomári, v našej vlasti aj tak kraľuje povrchnosť a lajdáctvo – do konca t. r. by vec mala byť hotová, od narodenia po dnešok...

A tak zdravím.

Srdečne v Pukanci 27. 8. 1998

Ivan Kadlečík

LIST 11

A. Maňovčík – I. Kadlečíkovi, 5. 10. 1988

Milý stavec –

trocha neskôr odpovedám na Tvoj ostatný, dosť pesimistický list, ale bol som zopár dní na tvorivom pobyte v Tatrách a Tvoj list som zabudol v domácej pošte.

Rád som, že sumarizuješ svoje kalendárium, lebo len sám tvorca vie, čo všetko zažil a pretrpel, kým sa dostal k zvažovaniu vecí časných.

Naše Biografické štúdie stále vychádzajú (naposledy som Vám tuším nechal Hronského zväzok), pravda, majú historickejšie a monotematickejšie zameranie, ale nevyhýbame sa ani veciam súčasnejším. Je len otázka, aby to zapadalo do konkrétneho obsahu konkrétneho zväzku štúdií. Takže len pracujte, lebo dobrá vec sa nestratí, v krajnom prípade v literárnom či biografickom archíve (zaplatené či darované).

Každému z nás sa schyľuje pomaly k polnoci, lebo človek nevie dňa ani hodiny... Ale kým sme ešte na tejto pozemskej postati, musíme sa držať hore koncom. Sám som toľkokrát bol na pokraji rezignácie, znechutený a otrávený..., ale ráno som sa pozviechal a robil som nejaké drobnosti, potom prišli kamaráti, vypili sme zopár pohárov a nabrali trochu sily, tak sme prežívali. Netreba sa opúšťať a vzdávať, veď možno bude ešte aj horšie...

Iná téma je „chorý národ v chorom štáte“ – to je na dlhšiu debatu. Podstatné je, že môžeme o tom slobodnejšie hovoriť a písať, lebo len tak sa veci vyjasnia. Aj v ostatných dňoch sa dačo mení, všeličo sa črtá, nevedno, čo z toho bude. Jedno je istô, že tento národ musíme dovzdeláť a tento štát dobudovať sami, nikto nám nepomôže. Alebo budeme toho schopní, alebo zahynieme, či rozplynieme sa v európskom či inom mori... Lajdáctvo, povrchnosť, nesvornosť, záviť, nenáviť atď. – to sú naše neduhy – a premnohá nekultúrnosť, proti tým treba dvíhať hlas... Prepáč za možno silné slová, ale ja sa ani v matičnom marazme nemienim vzdať, pokiaľ budem vladať... Priateľsky Ťa pozdravuje a výdrž praje Tebe i rodine

Tvoj Gusto Maňovčík

LIST 12

I. Kadlečík – A. Maťovčíkovi, 10. 10. 1998

Augustín – Hronku som nezachytil, neviem, či o bibliografii odvysielali, ale text som dal aj do okresných novín, poznač si to teda do personálnej bibliografie. Vďaka za Oravu. Vrátil som sa z Berlína a Lipska, som unavený a chorľavý, ale robím, píšem, nech to všetko šľak trafi, hlava bolí, brucho bolí, ale aj tak a just som dopísal niekoľko strán akejsi surrealistickej vízie o Bachovi a Lipsku – postál som si tam v Thomaskirche pri jeho bronzovom vrchnáku krypty a načerpal trochu vesmírnej energie, aby sa mi nezatemnila myseľ v šialenom dome, ktorým je moja súčasná vlasť. Svoje kalendárium azda dokončím začiatkom budúceho roka, potom sa uvidí, ak dožijem.

Srdečne v Pukanci 10. 10. 1998 Ivan Kadlečík

LIST 13

I. Kadlečík – A. Maťovčíkovi a Magde, február 2006

Haiku šťavnatosti

Voda je všetko
zdôvodnenie mnohosti
úcta obdivu.
Metafyzika
ľúbosti zľutovania
matka všetkých slov.
Všetko je voda
porozkvitá kamene
zapaľuje kry.